

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VIII Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Sędzia	SO Elżbieta Kala SO Wojciech Wołoszyk (spr.) SO Wiesław Łukaszewski		
Protokolant	Karolina Glazik		
po rozpoznaniu w dniu 11 grudnia 2014r. w Bydgoszczy			
na rozprawie			
sprawy z wniosku (...)			
przy udziale Spółki Akcyjnej z (...) w B.			
o ustanowienie kuratora			

UZASADNIENIE

(...) w B. wniósł o ustanowienie kuratora dla (...) S.A. z siedzibą w B. umocowanego do reprezentowania tej spółki w trakcie postępowania kontrolnego prowadzonego przez ten wnioskodawcę na podstawie postanowienia o wszczęciu w/w postępowania nr (...) z dnia 15 stycznia 2014 r. Uzasadniając wniosek wskazano, iż z urzędu wszczęte zostało postępowanie kontrolne wobec powyższej spółki w zakresie podatku od towarów i usług za poszczególne okresy rozliczeniowe.

Wnioskodawca zwrócił uwagę, że od dnia rejestracji w/w spółki, tj. od dnia 27 lipca 2009 r., jedynym członkiem jej zarządu pozostawała S. S.. Z uwagi jednak na to, że z KRS wykreślono dane tej osoby, jako wchodzącej w skład zarządu spółki, nie posiada ona obecnie osób uprawnionych do jej reprezentacji. W tym stanie rzeczy spółka nie może być skutecznie reprezentowana przed organem kontroli skarbowej. Z tego powodu wnioskodawca zobligowany był do złożenia wniosku o ustanowienie kuratora na

podstawie art. 138 § 3
Ordynacji podatkowej.

Postanowieniem z 30
czerwca 2014 r.
Sąd Rejonowy w
Bydgoszczy, XIII
Wydział Gospodarczy
KRS oddalił powyższy
wniosek. Sąd rejestrowy
wskazał, iż (...) S.A. z siedzibą w B.
wpisana jest rejestrze
przedsiębiorców
Krajowego Rejestru
Sądowego. Z uwagi
na przekazaną sądowi
rejestrowemu
informację, iż w
stosunku do prezesa
zarządu tej spółki
zachodzą okoliczności
stanowiące przeszkodę
do pełnienia funkcji
członka zarządu spółki
kapitałowej określone w
treści art. 18 § 2
k.s.h., sąd ten - na
podstawie art. 24 ust.
4 - zarządził wykreślenie
danych z Rejestru
jako osoby uprawnionej
do reprezentacji spółki.
W świetle powyższego
nie ulega wątpliwości,
iż spółka pozbawiona
jest swojego organu
postaci zarządu, który
stosownie do regulacji
zawartej w art. 368
§ 1 k.s.h. powinien
prowadzić sprawę tej
osoby prawnej i ją
reprezentować. Zgodnie z
art. 138 § 3 ustawy z
dnia z dnia 29 sierpnia
1997 r. - Ordynacja
podatkowa (tj. jednolity
Dz. U. z 2012 r., poz.
749 ze zm.) jeżeli osoba

prawna lub jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej nie może prowadzić swoich spraw wskutek braku powołanych tego organów, organ podatkowy składa do sądu wniosek o ustanowienie kuratora. Przepis powyższy na gruncie postępowania podatkowego jest odpowiednikiem regulacji zawartych w art. 70 § 1 k.p.c. (w postępowaniu cywilnym), w art. 31 § 1 p.p.s.a. (w postępowaniu sądowno-administracyjnym) i ewentualnie także - przy wykorzystaniu wykładni celowościowej - w art. 34 § 1 k.p.a. – w postępowaniu administracyjnym; zob. uzasadnienie wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 15 czerwca 2011 r., I OSK 1170/10, LEX nr 1082577).

Przewidziany w każdym z tych przepisów obowiązek zwrócenia się przez organ prowadzący postępowanie do właściwego sądu ma na celu podjęcia działań dla przywrócenia osobie prawnej możliwości działania poprzez swoje organy (art. 38 k.c.). Przyjąć jednak należy, że żaden z powołanych wyżej przepisów - w tym także przepis art. 138 § 3

Ordynacji podatkowej - nie wprowadza nowej, odrębnej instytucji przedstawicielstwa ustawowego, wyłącznie dla celów danego postępowania, lecz musi być rozpatrywany łącznie z właściwymi przepisami prawa materialnego stanowiącymi podstawę powołania kuratora dla danego podmiotu (zob. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 1989 r., III CZP 117/88, OSNCP 1990, 1, poz. 11). Gdy chodzi o osobę prawną pozbawioną organów taką podstawę stanowi może wyłącznie art. 42 k.c. W takim przypadku - zgodnie z art. 603 § 1 k.p.c. - właściwy do tego jest sąd rejestrowy, w którego okręgu osoba ta ma lub miała ostatnią siedzibę.

W ocenie Sądu należy zwrócić uwagę, że zakres umocowania kuratora ustanowionego w tym trybie jest zgodnie z art. 42 § 2 k.c. ograniczony, dotyczyć on może bowiem wyłącznie czynności wskazanych w treści tego przepisu (tak Sąd Najwyższy m.in. w uzasadnieniu postanowienia z dnia 7 maja 2004 r., sygn. akt III CK 249/2003, OSNC 2005, Nr 5, poz. 87). Zgodnie z jego brzmieniem kurator powinien postarać się niezwłocznie o powołanie

organów osoby prawnej, a w razie potrzeby o jej likwidację (zob. także H. Dzwonkowski, Ordynacja podatkowa. Komentarz. Wydanie Warszawa 2013, Wydawnictwo C.H. Beck, nb 3 do art. 138). Jak wyjaśnił to Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 8 marca 2012 r. (III CZP 95/11, OSNC 2012, Nr 11, poz. 125) kurator ma podjąć niezwłocznie wszelkie dopuszczalne działania, aby osoba prawna mogła działać przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i opartym na niej statucie lecz w żadnym razie nie może zastępować tego organu. Ponadto umocowanie kuratora może objąć, w przypadku niemożności przywrócenia osobie prawnej możliwości działania przez organy, czynności skierowane na likwidację osoby prawnej. Czynności kuratora, o których mowa w art. 42 § 2 k.c., są zatem ściśle zakreślone i bez względu na treść orzeczenia sądu opiekuńczego (rejestrowego), umocowanie kuratora powinno ograniczać się tylko do powyższego zakresu czynności. Kurator nie może zatem zastępować organów spółki w sprawach które nie są związane ani z powołaniem

organów spółki ani jej likwidacją. Sąd rejestrowy w niniejszej sprawie nie podzielił odmiennych poglądów wyrażanych w doktrynie oraz orzecznictwie sądów administracyjnych.

Za wykluczone w takiej sytuacji należałoby uznać powołanie dla spółki kuratora wyłącznie dla potrzeb postępowania kontrolnego o którym mowa w treści wniosku - jako naruszające ochronę podmiotowości prawnej spółek kapitałowych przed próbami arbitralnego wkraczania przez organy państwa w ich kompetencje procesowe - tj. organu zewnętrznego względem spółki, któremu dana byłaby możliwość realizacji uprawnień procesowych leżących w kompetencji właściwych organów tej osoby prawnej. Będąc związany żądaniem organu kontroli skarbowej Sąd nie mógł zatem w niniejszym postępowaniu uwzględnić wniosku o ustanowienie kuratora i określić zakres jego kompetencji zgodnie z art. 42 § 2 k.c., a odmiennie niż tego żądał wnioskodawca (art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

W związku z powyższym, na podstawie art. 42 § 1 kc a contrario wniosek oddalono.

Apelację od powyższego postanowienia wywiódł wnioskodawca , zarzucając naruszenie art. 138 § 3 ustawy z dnia z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa oraz art. 603 kpc poprzez przyjęcie , iż sąd rejestrowy nie jest właściwy do ustanowienia kuratora na podstawie art. 603 kpc na wniosek złożony przez organ prowadzący postępowanie w trybie Ordynacji podatkowej. W ocenie apelującego wyżej wskazany przepis Ordynacji podatkowej jest przepisem bezwzględnie obowiązującym, który obliguje organ do złożenia wniosku o ustanowienie kuratora w każdym przypadku, gdy zaistnieją przesłanki w nim opisane. Jest to niezależne od wcześniejszego powołania kuratora dla innych celów i innych postępowań (por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 22 września 2009 r. sygn. akt I SA/Gl 350/09 Publikatory LexisNexis nr 2300866). Wprowadzenie do Ordynacji podatkowej art. 138 § 3 miało na celu umożliwienie kontynuowania postępowania podatkowego (tu kontrolnego) w sytuacji z

jaka mamy do czynienia na gruncie niniejszego postępowania, to jest braku organów osoby prawnej. Błędne jest powoływanie się w takiej sytuacji na unormowania art. 42 kc, który służy innemu celowi. Art. 138 § 3 Op. ma zapewnić kontynuowanie postępowania podatkowego (tu kontrolnego) z udziałem ustanowionego w tym celu kuratora. Kurator nie jest powoływany do przeprowadzenia likwidacji spółki lub ustanowienia jej władz (art. 42 kc). Przyjęcie przez Sąd założenia, że jedynym kuratorem mogącym funkcjonować w przypadku braku powołanych organów osoby prawnej jest kurator ustanowiony na podstawie art. 42 kc sprawia, że art. 138 § 3 Op. jest przepisem martwym. Wykładnia prawa, w której zakłada się, że mimo wprowadzenia danej normy do porządku prawnego nie ma ona żadnego znaczenia jest nie do przyjęcia. Stanowisko Sądu uniemożliwia kontynuowanie postępowań podatkowych i wydania decyzji. W ostatnim czasie organy kontroli skarbowej stwierdzają nasilenie się praktyk, że członkowie zarządu rezygnują ze swoich

funkcji albo są odwoływani i spółki nie mogą prowadzić swoich interesów. Takie działania zmierzają do storpedowania postępowań podatkowych i uniknięcia zapłaty podatków. Wnioskodawca zauważył ponadto, iż rodzi się pytanie jaki sąd i jaki tryb procedowania jest właściwy do rozpatrzenia wniosku złożonego na podstawie art. 138 § 3 Op, skoro Sąd I instancji uznał, że nie jest to możliwe w trybie art. 603 kpc.

W konsekwencji wnioskodawca domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez ustanowienie kuratora zgodnie z wnioskiem. Na rozprawie odwoławczej pełnomocnik wnioskodawcy wskazała ponadto, iż w świetle bieżącego orzecznictwa SN art. 138 § 3 Ordynacji podatkowej jest podstawą do złożenia przez organ podatkowy wniosku o ustanowienie kuratora na mocy art. 42 § 1 kc (uchwała SN z dnia 5 grudnia 2014 r., sygn. akt III CZP 101/14).

***Sąd Okręgowy
zważył co następuje :***

Apelacja okazała się uzasadniona.

Sąd odwoławczy podziela pogląd sądu rejestrowego, iż art. 138

§ 3 Ordynacji podatkowej nie wprowadza odrębnej instytucji przedstawicielstwa ustawowego, wyłącznie dla celów danego postępowania, lecz musi być rozpatrywany łącznie z właściwymi przepisami prawa materialnego stanowiącymi podstawę powołania kuratora dla danego podmiotu. Oczywistym jest także , iż w niniejszym przypadku podstawę ustanowienia takiego kuratora dla osoby prawnej pozbawionej organów może stanowić wyłącznie art. 42 § 1 k.c. Potwierdza to wskazana wyżej uchwała SN z 5 grudnia 2014 r. Sąd odwoławczy nie podziela jednak poglądu sądu I instancji , iż umocowanie takiego kuratora powinno być ograniczone wyłącznie do powołania organów osoby prawnej, a w razie potrzeby – do likwidacji danego podmiotu. Sam sąd rejestrowy wskazał , iż poglądy w tej kwestii nie są jednolite. Należy zauważyć , iż art. 42 k.c zamieszczony jest w zasadniczej regulacji dotyczącej podstaw działania osób prawnych. Z istoty kurateli wynika przede wszystkim konieczność prowadzenia spraw podmiotu , dla którego został ustanowiony , co wynika z treści art. 42 § 1 k.c. Kurator oczywiście

winien postarać się niezwłocznie o powołanie organów osoby prawnej co wynika wprost z § 2 art. 42 k.c. , ale bardzo często procedura ta jest długotrwała. Trudno sobie wyobrazić aby w okresie do powołania organów osoby prawnej kurator nie wykonywał żadnych czynności.

Konieczność podejmowania przez kuratora czynności w czasie kiedy organy osoby prawnej jeszcze nie zostały powołane , należy właśnie uznać za „prowadzenie spraw” osoby, dla której kuratelę ustanowiono.

Ograniczenie roli kuratora ustanowionego w trybie art. 42 k.c. jedynie do czynności, o których mowa w § 2 art. 42 k.c. wydaje się być sprzeczne z istotą tej instytucji. Jak słusznie wskazał apelujący , art. 138 § 3 Ordynacji podatkowej ma zapewnić kontynuowanie postępowania podatkowego (a w tym wypadku kontrolnego) z udziałem ustanowionego w tym celu kuratora. W sytuacji gdy takim kuratorem może być wyłącznie kurator ustanowiony na podstawie art. 42 § 1 k.c. , przyjęcie poglądu sądu rejestrowego o zakresie uprawnień kuratora zniweczyłoby regulację z art. 138 § 3 Ordynacji podatkowej , gdyż

prorowadzenie dalszego postępowania byłoby po prostu niemożliwe. Sąd Rejonowy nie wskazał przy tym w jaki sposób ma zostać zrealizowana norma art. 138 § 3 Ordynacji podatkowej.

W związku z powyższym Sąd II instancji doszedł do przekonania , iż sąd rejestrowy winien na podstawie art. 42 § 1 kc w zw. z art. 138 § 3 Ordynacji podatkowej ustanowić kuratora dla (...) SA , umocowując go również do reprezentowania tej spółki w trakcie postępowania kontrolnego prowadzonego przez ten wnioskodawcę na podstawie postanowienia o wszczęciu postępowania nr (...) z dnia 15 stycznia 2014 r. Słusznie przy tym wskazał Sąd Rejonowy , iż nie może w drodze ustanowienia kuratora dojść do naruszenia podmiotowości prawnej spółek kapitałowych poprzez arbitralne wkraczanie przez organy państwa w ich kompetencje procesowe. Dlatego też sąd rejestrowy winien , stosownie do art. 604 kpc , odpowiednio określić zakres uprawnień kuratora tak aby nie doszło do naruszenia

